

Linguet se je v tej zadevi s takim prepričanjem, s tolikim ognjem in s tako brezobzirnostjo proti liberalizmu izrazil, kakor nobeden drugi poznejših socijalističnih pisateljev.

Národne stvari.

Zgodovina priča, kako nevarna je nemškutarija slovanskim deželam.

Znano je iz zgodovine, da velik del severne Nemčije je bil nekdanj slovanski. Slovani so bili ali s silo ali zvijačo, najbolj pa po lastni malomarnosti ponemčeni.

Kako se je to z zadnjimi ostanki slovanskega prebivalstva pred 180 leti godilo, poroča nam Kristijan Henning okoli 1690. leta duhovnik v Wustrovu na Meklenburškem. O tamošnjih Slovanih in njihovem jeziku pred in za svojih časov piše tako-le: „Za pridigarja tega kraja postavljen si prizadevam nekoliko spisov narodovega jezika v roke dobiti. Pa vse zastonj. Lahko, ker, kolikor vsaj jaz vem, se v tem jeziku nikdar ni nič pisalo, pa tudi pisati ni moglo, ker v prejšnjih časih nikdo tega ljudstva ni znal niti brati niti pisati. Izobraženi po očetu ali materi ali po obeh slovanskega rodú so to nalašč zatajevali boječi ovaditi se, da so slovanske krvi. Šteli so si to v sramoto, in tujcem kolikormogoče zakrivali. Tujci pa so še manj na povzdigo jezikovo mislili, brez dvombe spoznavši, da si s takim delom ne pridobi ne dobička ne časti. Pridig starega učenika Bruna po pravici imenovanega blagovestnika meklenburških Slovanov v tem jeziku govorjeni in spisani ni več najti. Neprencenljiv ostanek bi bil starodavnosti! Ko se nič ni dalo pisanega najti, nabral sem nekoliko zanimivih stvari še živečih običajev in vraž tukajšnjih Slovanov hoté jih primerjati običajem in obredom drugih malikovavskih narodov, in dati jih z opombami med svet. Al vse mi je vpepelil požar leta 1691. Pozneje sem se seznanil z raznimi imenitnejši razodevajočimi posebno željo, da bi se kaj od tega jezika zvedelo. Nekteri so si dali celó ljudi pred-se poklicati in so jih izpraševali o jeziku in posamne besede iz njihovih ust si zapisali. To mi je željo po tem jeziku sopet zbudilo in skušal sem lastni in drugih želji vstreči. Bilo je sicer težavno in zdelo se mi je, da sem se praznega dela lotil. Prvič mi noben Slovan ni hotel obstati, da še kaj maternega jezika zná, bojé se, da prašaje ga hočem zasmehovati in sramotiti ga. Vrh tega so bili sami priprosti kmetje, ki sploh tako malo vejo o razlogih te ali one besede kaj povedati, kakor o drugih jezikih drugi prosti ljudje. Dandanes govorijo tu okoli le še nekteri starci in starke slovanski, in še tega skoraj ne smejo pred lastnimi otroci in drugo mladino, ker se jim posmehujejo, kajti tem, mladini namreč, se je materni jezik tako pristudil, da ga le čuti nočejo, tem manj se ga učiti. Zato se sme za gotovo pričakovati, da bode v 20—30 letih, kedar stari pomrjé, slovanski jezik tukaj zginil, in da potem tukaj ne najdeš več Slovana, če bi tudi veliko denarja za nj ponudil.“

Tako je opisal Henning tamošnje nemškutarje. Govoril je kot prorok resnico. Leta 1751. se je v Wustrovu zadnjikrat slovanska božja služba opravljala. Bili so sicer še Slovani v zadnji polovici 18. stoletja po svojem bitji tam, al ker so uradniki neprenehaje slovanski jezik zatirali, ljudstvo samo pa je tudi zanikerno bilo, je zdaj, kakor popotniki trdijo, popolnoma izginil, in prebivalci govorijo zdaj tam ravno

tako popačeno nemščino, kakor so prej govorili popačeno slovanščino.

Glejte sad nemškutarije! Pod hlimbo omike žrè narodnost ljudstev. S šolami pa začnó.

Slovensko slovstvo.

* *Občna zgodovina za niže razrede srednjih šol.* Spisal in založil Janez Jesenko, profesor v Trstu. Prvi del: Stari vek. — Profesor Jesenko, od ktereга imamo že „zemljepisno začetnico za gimnazije in realke“, je sedaj začel izdajati zeló potrebno „občno zgodovino“, ki se bode bistveno ločila od družih nemških knjig te tvarine v tem, da je v njej zgodovina zastavljena na zemljepis; spisatelj namreč pri zgodovini vsacega naroda ob kratkem popisuje deželo, po kateri je bil naseljen. Učenec in vsak drug čitatelj ima tedaj, ko se uči zgodovine, tudi tisti svet pred seboj, na katerem so se vršile zgodbe. Po našem mnenji izvrstno dobra misel! Jesenkova „občna povestnica“ ni tedaj suhoparen prepis ali prepoved nemških knjig, ki so od ministerstva za srednje šole že potrjene, ampak je izvirno delo. S tem sopet se je porlo nemškutarjem obrekovanje, da Slovenci ne znajo druga nego prestavljati nemška dela. Danes omenimo le še to, da se knjiga tu naznanjena, dobiva po 80 soldov pri gosp. pisatelju v Trstu, pa tudi pri knjigarjih. Drugi pot obširnejše o tej knjigi.

* *Vojvodina kranjska.* Zemljevid za ljudsko šolo; na svetlo dal Fel. Stegnar, učitelj v Idriji. — Radostni pozdravljamo ta zemljevid, ves primeren našim ljudskim šolam, na katerem učenec vidi domovino svojo, kako se stika s sosednimi deželami, razdeljeno v 12 okrajev, z glavnimi cestami, rekami, mesti itd. Le škoda, da pogrešamo vsaj imenitnejše goré naše, ki bi ne delale zemljevida nejasnega. Naj bi celó nobena ljudska šola kranjska ne bila brez ličnega tega zemljevida, ki barvan veljá le 20 soldov, in se dobiva pri gosp. izdatelju v Idriji.

Odprto pismo

slovenskim možém na Štajarskem in Koroškem!

Prihodnjega meseca prvi dnevi bodo sila važni dnevi za domovino Vašo a tudi za Avstrijo vso, kajti volitve bodo poslancev za deželni zbor.

Presvitli cesar je ministrom sedanjim ponovil pomenljiv ukaz: „Naredite mi mir med narodi mojimi!“ in ministru Hohenwartu bil je po teh besedah prvi nálog, da razpustí vse take deželne zbore, v katerih so dosehal zvonec nosili taki gospodje, katerim so pruske zmage veliko bolj pri srcu kakor pravica, ktera gré nam slovanskim narodom v Avstriji.

Razpuščeni so ti zbori tedaj tudi na Štajarskem in Koroškem, to je, nove volitve bodo, da se pokaže: ali je res volja slovenskih mož, da sopet pridejo taki poslanci v deželni zbor, ki z nogami tepajo pravice naroda slovenskega in svojo pravico stavijo pred našo, katerim je naša vera hud trn v peti itd.?

„Mi gospodje, Vi pa hlapci!“ — to je geslo njihovega liberalizma. In zato smo vsi Slovani nevoljni; zatirani v šolah, kancelijah in sicer v javnem življenji ne moremo priti do mirú. To pa je bitko délo srcu cesarjevemu, in zato je rekel: „mir bodi med narodi mojimi!“

Nove volitve naj tedaj vresničijo željo cesarjevo in pravične zahteve naše — po njih naj se ljulika loči od pšenice.